

Spis treści

Wykaz skrótów	13
Wstęp (EWA WIPSZYCKA)	19
1. Chronologiczne granice wykładu	19
2. Zasięg terytorialny	20
3. Sposób budowania narracji	20
4. Czego brak w tomie II	21
5. Zadania dla rozdziałów „Sprawy dyskusyjne”	22
6. Charakterystyka rozdziałów „Źródła” i „Bibliografia”	22
7. Co to są czasy klasyczne?	23
 Część pierwsza. Sztuka wojenna czasów klasycznych (EWA WIPSZYCKA)	25
Wstęp	27
Źródła	28
1. <i>Hopliti</i> i <i>falanga</i> . Zmiany w okresie klasycznym	31
2. Lekkozbrojni	39
3. Jeźdźcy	43
4. Flota	47
5. Najemnicy	52
6. Innowacje w sztuce oblężania miast	53
Bibliografia	59
 Część druga. Wiek V (ALEKSANDER WOLICKI)	61
I. Pięćdziesięciolecie (<i>Peniekontaetia</i>)	63
Źródła	63
1. Sprawy dyskusyjne: ekskurs Tukidydesa o Pięćdziesięcioleciu	65
2. Periodyzacja Pięćdziesięciolecia	66
3. Świat grecki po najeździe Kserksesa	67
4. Zagospodarowywanie zwycięstwa. Grecja właściwa	69
5. Kampania roku 479/8. Początek greckiej rekonkwisty	72
6. Odwrót Spartan	74
7. Powstanie I Związku Morskiego	76

8. Ateny i Związek Morski do połowy lat sześćdziesiątych	78
9. Sprawy dyskusyjne: początki ateńskiego imperializmu	80
10. Izolacjonizm spartański. Sparta i Peloponez czy wobec wzrostu ateńskiej potęgi	82
11. Powstanie <i>helotów</i>	86
12. Ateny w wojnie na dwa fronty: wyprawa egipska i tzw. I wojna peloponeska (460-446/5)	87
13. Sprawy dyskusyjne: „pokój Kalliasa”	90
14. Pokój trzydziestoletni (446/5 r.)	93
15. Od pokoju trzydziestoletniego do sprawy Epidamnus	96
Bibliografia	98
 II. Imperium ateńskie	100
Źródła	101
1. <i>Symnakhia</i> a imperium. Problemy pojęciowe i terminologiczne	103
2. Geografia polityczna <i>arche</i>	104
3. Składka członkowska (<i>phoros</i>)	107
4. Flota związkowa	113
5. Organizacja imperium	115
Prawodawstwo	115
Sądownictwo	118
6. Formy kontroli	121
7. Kolonie i <i>kleruchie</i>	125
8. Eksploatacja imperium	128
9. Sprawy dyskusyjne: popularność imperium	133
Bibliografia	138
 III. Wojna peloponeska	140
Źródła	140
1. Periodyzacja i terminologia	142
2. Marsz ku wojnie	144
3. Sprawy dyskusyjne: przyczyny wybuchu wojny peloponeskiej	148
4. Bilans otwarcia	153
Potencjał Aten i Sparty	155
Strategia	161
5. Wojna archidamijska (431-421)	164
Rok 1 (431/0)	164
Rok 2 (430/29)	168
Rok 3 (429/8)	171
Rok 4 (428/7)	173
Rok 5 (427/6)	175
Rok 6 (426/5)	178
Rok 7 (425/4)	181
Rok 8 (424/3)	185

Rok 9 (423/2).....	188
Rok 10 (422/1)	190
6. Pokój Nikiasa. Grecja właściwa w latach 421-414.....	191
7. Pierwsza wyprawa sycylijska (427-424).....	197
8. Wielka wyprawa sycylijska (415-413).....	199
9. Wojny dekelejska i joriska (413-404)	209
Początek wojny jońskiej. Bunt miast związkowych	211
Przewrót oligarchiczny w Atenach. Rządy Czterystu	216
Wojna o Hellespont (411-408)	218
Perska dyplomacja, Lizander i klęska Aten	223
10. Bilans zamknięcia	229
Bibliografia	232

Część trzecia. Wiek IV (EWA WIPSYCKA)

Źródła.....	237
-------------	-----

I. Aktorzy greckiej sceny politycznej od końca wojny peloponeskiej . . .

Wstęp	240
1. Sparta	240
2. Ateny: Trzydziestu Tyranów i powrót demokracji	243
3- Persja....." '.....	244
4. Cypr.....'	247
5. Egipt	248
6. Teby.....	250
7. Tessalia.....	252
8. Macedonia	255
Kraj i ludność.....	257
Historia Macedonii przed połową IV w	259
Stosunki wewnętrzne w Macedonii przed dojściem Filipa I! do władzy	262
9. <i>Poleis</i> Półwyspu Chalkidyckiego	264
10. <i>Poleis</i> wybrzeży rackich	265
11. Tracja	266
Bibliografia	269

II. Historia polityczna *poleis* basenu Morza Egejskiego od końca wieku V do końca lat sześćdziesiątych wieku IV

Wstęp.....	271
1. Wyprawa Cyrusa Młodszego	271
2. Sparta w walce o utrzymanie swego imperium	274
3. Pokój królewski, czyli pokój Amalkidasa	278
4. Ateny: próby odbudowy imperium. Powstanie II Związku Morskiego .	280
5. Droga Teb do hegemonii w Grecji.....	285
6. „Pokój powszechny” (<i>koine eirene</i>)	290
Bibliografia.....	291

in. Macedonia Filipa U- Walka o hegemonię w świecie greckim

1. Początki panowania Filipa II.....	292
--------------------------------------	-----

2. Przemiany wewnętrzne w Macedonii za czasów Filipa II.....	293
3. Armia Filipa II.....	295
4. Styl prowadzenia wojen i podejmowania decyzji	301
5. Wojny Filipa II.Jego strategia w latach pięćdziesiątych i czterdziestych IV w.	302
6. Ateny przeciwko Filipowi II	308
7. Ostatnia faza watki o hegemonie w Grecji właściwej. Związek Koryncki	313
8. Początki wojny z Persją	316
9. Sprawy dyskusyjne:	
śmierć Filipa II	317
Filip II a Demostenes.....	319
Bibliografia	322

Część czwarta. Ateny i Sparta - instytucje polis w epoce klasycznej..... 323

I. Sparta w czasach klasycznych. Społeczeństwo i instytucje państwa spartańskiego (EWA WIPSZYCKA)	325
Wstęp	325
Źródła	325
1. Struktura państwa spartańskiego	327
2. Instytucje polityczne Sparty epoki klasycznej	328
3. Sprawy dyskusyjne:	
spadek liczby obywateli w V i IV w	332
4. Zmiany ekonomiczne i społeczne wśród Równych	335
5. Konsekwencje przemian społecznych dla armii	338
6. <i>Periojkawie</i> i <i>heloci</i>	340
7. Bunt i spiski	342
Bibliografia	344
II. Demokracja ateńska w epoce klasycznej (MAREK WĘCOWSKI)	345
CZYM BYŁA ATENSKA DEMOKRACJA?.....	345
Wstęp	345
Specyfika źródeł do dziejów i struktur ateńskiej demokracji.....	345
Problemy pojęciowe i terminologiczne, chronologia	350
1. <i>Demokrada</i> i demokracja	352
2. Chronologia demokracji ateńskiej i periodyzacja jej dziejów	353
3. Próba ujęcia diachronicznego. Przemiany demokracji ateńskiej do końca V W	355
Początki demokratyzacji systemu Klejsthenesa (506-462)	355
Reformy Efiatesa (462/1)	360
Rozkwit demokracji epoki Peryklesa (462-429)	363
Demokracja czasów wojny peloponeskiej (432-404)	367
4. Próba ujęcia diachronicznego. Odnowienie i przemiany demokracji wieku IV	375
„Okres założycielski” demokracji wieku IV (403/2-355)	376
Okres środkowy demokracji wieku IV (355-338).....	379
Okres końcowy demokracji wieku IV (338-322)	381

Sprawy dyskusyjne:	
jedna czy dwie demokracje?	383
6. Próba ujęcia synchronicznego. Cechy podstawowe ateńskiej demokracji.	389
Bibliografia	390
PRAKTYKA DEMOKRACJI	393
1. Topografia ateńskiej demokracji	393
Pnyks i Areopag.....	393
Agora - serce ateńskiej <i>polis</i>	396
Teatr Dionizosa i Odeon	401
2. Najważniejsze instytucje	402
Rada Pięciuset (<i>Boule</i>) i prytnie (<i>pítaneiai</i>)	403
Zgromadzenie Ludowe (<i>Ekklesia</i>)	408
Urzędnicy ateńskiej demokracji	413
Rada Areopagu (<i>Areopagith Boule</i>).....	419
3. „Sądokracja” -- ateński Sąd Ludowy: Hetiaja (<i>HeUnla</i>)	
oraz <i>dikasteria</i> (<i>dikasteria</i>).....	420
Sprawy dyskusyjne:	
geneza demokratycznego systemu sądownictwa	420
Organizacja i nijnkqonowanie <i>dikasieriów</i>	422
Kompetencje Sądu Ludowego - <i>dikai</i> i <i>graphai</i>	425
Sprawy dyskusyjne:	
diety sędziowskie i skład społeczny <i>dikasieriów</i>	428
4. Mechanizmy obronne demokracji: procedury kontrolne i zabezpieczające	432
Mechanizmy kontroli urzędników	432
Procedury zaskarżania decyzji politycznych i oskarżania osób publicznych	435
5. Służba wojskowa i <i>efebia</i>	440
6. Demokracja ateńska w działaniu.....	442
Obywatel demokratycznej <i>polis</i> - status, prawa i obowiązki	442
Politycy i obywatele - aktorzy sceny politycznej	454
Obywatele i <i>demy</i> . Polityka lokalna.....	467
Sprawy dyskusyjne:	
<i>heterie</i> i mechanizmy politycznego działania	471
sens i działanie <i>ostracyzmu</i>	473
prawo Peryklesa o obywatelstwie.....	479
7. Rytuály ateńskiej demokracji	482
Pogrzeby państwowe	482
Czy istniała ateńska religia demokratyczna?	483
Bibliografia	488
ATENY I IDEA DEMOKRACJI	490
1. Ideologia ateńskiej demokracji	490
Problemy badania ideologii ateńskiej demokracji	490
Najważniejsze motywy ateńskiej ideologii epoki klasycznej	491
Ateny Peryklesa. czyli monumentalizacja ateńskiej demokracji.....	500
Ideologiczna „arystokratyzacja” ateńskiego <i>demosu</i>	507
2. Demokracja ateńska i jej wrogowie (prawdziwi i domniemani)	509
„Ideály podstawowe”	510
Ateński spór o demokracje	513

Demokracja i idea! „ustroju przodków”	516
3. Demokracja ateńska a grecka <i>polis</i> epoki klasycznej	519
4. Demokracja a imperializm - próba bilansu	523
Bibliografia	529

Część piąta. Kultura w *polis* okresu klasycznego

(BENEDETTO BRAVO).....	531
1. Od kulmry archaicznej do kultury klasycznej	533
Wspólnota obywatelska a twórczość poetów w okresie archaicznym	533
Filozofia córką <i>polis</i> ?	536
Pitagorejczycy (VI/V w.)	538
Heraklit (VI/V w.)	538
Parmenides (VI/V w.)	539
2. Filozofia w wieku V	540
3. Sofiści	543
4. Kultura w Atenach w drugiej połowie V w	548
Nowe i stare	548
<i>Polis</i> ateńska jako organizator kultury	549
Sofokles, Eurypides, Arystofanes	550
Herodot i Tukidydes	553
Sokrates	557
5. Wielki zwrot	558
6. Retoryka i historiografia w wieku IV	559
Isokrates (436-338)	559
Mowy sądowe i polityczne	561
Historycy	562
7. Komedia Średnia	565
8. Filozofia i nauka	568
Platon (ok. 429-348)	568
Eudoksy z Knidos (ok. 391-338)	572
Arystoteles (384-322)	573
Bibliografia	578

Część szósta. Grecy poza światem egejskim (EWA WIPSZYCKA)

I. Grecy na zachodzie	583
Wstęp i charakterystyka geograficzna Sycylii	583
Źródła	585
1. Podfote konfliktów w świecie Greków sycylijskich	588
2. Sycylia w latach imerludium demokratycznego (466-405)	591
3. Konflikt z Kartaginą	593
4. Pierwsze dziesięciolecie władzy Dionizjosa I	598
5. Charakter władzy Dionizjosa I	599
6. Wielka Grecja na przełomie wieków. Działania Dionizjosa I na jej obszarze	601

7. Dionizjos II, Dion i Platon	604
8. Lata działalności Timoleona.....	606
Bibliografia	608
II. Grecy nad Morzem Czarnym	609
Charakterystyka geograficzna regionu	609
Źródła	610
1. Świat barbarzyński po zachodniej i północnej stronie Morsa Czarnego	613
2. <i>Poleis</i> i Scytowie	614
3. Ateńczycy nad Morzem Czarnym	617
4. Państwo Bosporańskie	618
5. Grecy na wybrzeżach wschodnich i południowych	621
Bibliografia	623
Część siódma. Gospodarka (EWA WIPSZYCKA)	625
Źródła	627
1. Sprawy dyskusyjne:	
modele ekonomiki świata greckiego.....	629
problematyka demograficzna	635
2. Rolnictwo	641
3. Hodowla	645
4. Rybołówstwo	646
5. Transport	648
6. Produkcja rzemieślnicza.....	649
7. Kopalnie	650
8. Handel zbożem	652
9. Handel innymi towarami	655
10. <i>Metojkowie</i>	659
11. Nadzór <i>poleis</i> nad wymianą	661
12. Pieniądz.....	662
Bibliografia	664
Część ósma. Niewolnictwo (EWA WIPSZYCKA).....	667
Wstęp.....	669
1. Pochodzenie niewolników w Grecji klasycznej.....	669
2. Sytuacja prawna niewolników	671
3. Zajęcia niewolników	673
4. Sprawy dyskusyjne:	
liczba niewolników w Atenach.....	675
5. Wyzwolenicy.....	677
6. Stosunek do niewolników	678
7. Opór niewolników przed wyzyskiem	680
8. Sprawy dyskusyjne:	
formacja niewolnicza.....	682
Bibliografia	685

Spis map	686
Spis ilustracji w tekście.....	687
Spis plansz.....	689
Indeks.....	691